

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στην πρόταση νόμου «Πιλοτική προσομοίωση δίκης προς άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα δεν διαθέτει Συνταγματικό Δικαστήριο, για απευθείας έλεγχο της αντισυνταγματικότητας των νόμων, όταν τέτοιο διαθέτουν σχεδόν όλα τα κράτη του πλανήτη. Η έλλειψη Συνταγματικού Δικαστηρίου έχει οδηγήσει πάρα πολλές φορές, τις ελληνικές κυβερνήσεις, σε όλο τον κύκλο της Γ' Ελληνικής Δημοκρατίας (Μεταπολίτευση) σε ψήφιση νόμων, με την κυβερνητική κοινοβουλευτική πλειοψηφία, εντελώς «αχαλίνωτη» να νομοθετεί, χωρίς τον φόβο του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων της, από την ανεξάρτητη δικαιοσύνη. Για του λόγου το αληθές, αν ανατρέξει κάποιος στα πρακτικά της Βουλής, θα ανακαλύψει χιλιάδες ενστάσεις αντισυνταγματικότητας, οι οποίες έχουν γίνει από την αντιπολίτευση κατά το παρελθόν, αλλά απορρίπτονται παραχρήμα από την εκάστοτε κυβερνητική πλειοψηφία, η οποία φυσικά δεν είναι δυνατόν να παραδεχτεί ότι ψηφίζει αντισυνταγματικούς νόμους. Αυτή η ανεξέλεγκτη νομοθέτηση πληθώρας αντισυνταγματικών νόμων, είναι ένας από τους βασικότερους παράγοντες της χρεοκοπίας της Χώρας, της ανασφάλειας και της παρακμής στην οποία έχουμε εισέλθει.

Το πρόβλημα του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, υποτίθεται ότι το επιλύει το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100 του Συντάγματος. Όμως ουδέν ψευδέστερον αυτού.

Σύμφωνα με το άρθρο 100 παρ. 1 στοιχ. ε του Συντάγματος, στην κρίση του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου υπάγεται «Η άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, αν εκδόθηκαν γι' αυτές αντίθετες αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου ή του Ελεγκτικού Συνεδρίου». Σύμφωνα δε με την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου «Η οργάνωση και λειτουργία του δικαστηρίου, τα σχετικά με τον ορισμό, την αναπλήρωση και την επικουρία των μελών του, καθώς και τα σχετικά με τη διαδικασία σ' αυτό ορίζονται με ειδικό νόμο.» Ο εφαρμοστικός αυτός νόμος είναι ο Ν. 345/1976, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί και ισχύει.

Η σχετική ανωτέρω πρόβλεψη του Συντάγματος και συνακόλουθα και ο νόμος 345/1976 (άρθρα 48-51) για τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων είναι άνευ αξίας, δεδομένου ότι είναι απίθανο αφενός να συμπέσει να εκδοθούν αντίθετες αμετάκλητες αποφάσεις, των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας, σχετικά με τη συνταγματικότητα της ίδιας συγκεκριμένης διάταξης, αφετέρου, γιατί τόσο το ουσιαστικό δίκαιο κυρίως, αλλά και το δικονομικό των τριών κλάδων της δικαιοσύνης είναι διαφορετικό και σπάνια θα συμπέσει η ίδια διάταξη να αποτελεί αντικείμενο συνταγματικής κρίσης, στους τρεις κλάδους της δικαιοσύνης. Εξάλλου, αυτό έχει αποδειχθεί στην πράξη σε όλη τη μέχρι σήμερα διάρκεια της Μεταπολίτευσης.

Υποτίθεται ότι ο διάχυτος έλεγχος της αντισυνταγματικότητας διάταξης νόμου, που ισχύει στο ελληνικό νομικό σύστημα, είναι καλύτερος από τον απευθείας έλεγχο της αντισυνταγματικότητας από ένα Συνταγματικό Δικαστήριο. Όμως αυτό είναι αναληθές και παραπλανητικό. Ακόμα και αν υπάρξει κάποιος μοναχικός «γενναίος» ειρηνοδίκης, πρωτοδίκης, εφέτης κ.λ.π. που θα θέσει σε δοκιμασία την επαγγελματική του σταδιοδρομία

και θα κρίνει ότι νόμος της κυβέρνησης είναι αντισυνταγματικός και πάλι η κρίση αυτή θα αφορά τη συγκεκριμένη υπόθεση, που έχει αχθεί ενώπιόν του και δεν ακυρώνει τον συγκεκριμένο νόμο για όλο το λαό, όπως συμβαίνει με την κρίση του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Για όλη την υπόλοιπη κοινωνία, ο κριθείς ως αντισυνταγματικός νόμος θα ισχύει κανονικά. Αυτό είναι πρωτοφανές. Εξάλλου απαιτούνται πολυετείς δίκες και μεγάλο κόστος για τους πολίτες.

Τα χρόνια όμως περνούν και η «ασφάλεια» που παρέχει στις εκάστοτε κυβερνήσεις η ανεξέλεγκτη έκδοση αντισυνταγματικών νόμων, δεν αποτελεί εγγύηση για το μέλλον μας. Επομένως εδώ κάτι πρέπει να γίνει. Δυστυχώς, οι κατά καιρούς αναθεωρήσεις του Συντάγματος, από τις κυβερνητικές πλειοψηφίες, δεν επέτρεψαν τη σύσταση Συνταγματικού Δικαστηρίου, που θα περιόριζε τις ίδιες, η δε επόμενη αναμενόμενη αναθεώρηση που θα ξεκινήσει το 2025 και πάλι δεν αναμένεται να θίξει το θέμα.

Υπάρχει όμως μια δυνατότητα να έχουμε έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων και έμμεσο περιορισμό των αυθαιρεσιών της εκάστοτε κυβερνητικής πλειοψηφίας, μέσω του θεσμού της πιλοτικής δίκης. Επειδή όμως το Σύνταγμα ρυθμίζει αυστηρά τις προϋποθέσεις και τον τρόπο κήρυξης μιας διάταξης τυπικού νόμου ως αντισυνταγματικής μέσω δίκης, δεν μπορούμε να παρακάμψουμε αυτή τη διαδικασία. Μπορούμε όμως, να εκμεταλλευτούμε το θεσμό της πιλοτικής δίκης, αλλά στην προκειμένη περίπτωση, με τη μορφή μιας πιλοτικής προσομοίωσης δίκης, με το ΑΕΔ να γνωμοδοτεί ως συμβούλιο και όχι να αποφασίζει ως δικαστήριο.

Ο θεσμός της πιλοτικής δίκης για την αντισυνταγματικότητα των νόμων, ενώπιον του ΑΕΔ, όπως αποδεικνύεται από τον παραπλήσιο θεσμό ενώπιον του ΣτΕ (παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3900/2010, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 40 του ν. 4055/2012), του ΑΠ (άρθρο 20Α ΚΠολΔ) και του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, άρθρο 163), δεν αντιβαίνει στα θεμελιώδη δικονομικά δικαιώματα, ούτε στα ατομικά δικαιώματα, ούτε την αρχή του φυσικού δικαστή, καθ' όσον υπηρετεί την ενότητα της νομολογίας ως έκφανση της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και αποτελεί θεσμό, που λόγω της ουσιαστικής ανυπαρξίας του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, εκπληρώνει την απαίτηση για εγγύηση των θεμελιωδών δικονομικών υποχρεώσεων του κράτους, απέναντι στους πολίτες του. Και αν οι πιλοτικές δίκες στα τρία ανώτατα δικαστήρια της χώρας αφορούν ευρύτερη κατηγορία πολιτών, η συνταγματικότητα των νόμων αφορά στο σύνολο του λαού και της κοινωνίας.

Σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 3900/2010, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το άρθρο 40 του ν. 4055/2012, θεσπίζεται η πιλοτική δίκη ενώπιον του ΣτΕ, ενώ στο άρθρο 95 του Συντάγματος, για το ΣτΕ, δεν προβλέπει τέτοια διαδικασία, χωρίς όμως και να απαγορεύεται. Επομένως, κατά τον ίδιο τρόπο, μπορεί να θεσπιστεί ανάλογη διαδικασία ενώπιον του ΑΕΔ για την διακρίβωση της αντισυνταγματικότητας νόμου, μέσω τροποποίησης του ανωτέρω εφαρμοστικού του νόμου 345/1976. Επειδή, όμως όπως ειπώθηκε πιο πάνω, το Σύνταγμα προβλέπει αυστηρά τις προϋποθέσεις για τη δίκη περί της αντισυνταγματικότητας νόμου, ενώπιον του ΑΕΔ, μπορούμε να παρακάμψουμε, με την καλή έννοια, αυτή τη δυσκολία, βάζοντας το ΑΕΔ να γνωμοδοτήσει ως συμβούλιο και όχι να αποφασίσει ως δικαστήριο, με δεσμευτική εννοείται γνωμοδότηση μόνο για το ίδιο το ΑΕΔ.

Με την παρούσα λοιπόν πρόταση νόμου εισάγεται νέο άρθρο και συγκεκριμένα το 51α στον νόμο 345/1976, σύμφωνα με το οποίο:

Οποιοδήποτε δικαστήριο, οποιουδήποτε βαθμού, θα έχει το δικαίωμα να απευθύνει ερώτημα προς το ΑΕΔ για να γνωμοδοτήσει, εφόσον, είτε το ίδιο το δικαστήριο, είτε έπειτα από σχετικό ισχυρισμό διαδίκου, διατηρεί αμφιβολίες για την συνταγματικότητα συγκεκριμένης διάταξης νόμου.

Οι διεθνείς συμφωνίες, λόγω του ότι κυρώνονται με νόμο και ειδικότερα με ένα άρθρο, και αποκτούν ισχύ νόμου, εννοείται ότι θα αναγνωρίζονται ως αντισυνταγματικές στο σύνολό τους, εφόσον συγκεκριμένη διάταξη της διεθνούς συμφωνίας κρίνεται ότι παραβιάζει συνταγματική διάταξη.

Οι γνωμοδοτήσεις του ΑΕΔ, προφανώς θα δεσμεύουν το ίδιο, όταν θα κληθεί να δικάσει κατά το άρθρο 100 παρ. 1 στοιχ. ε' του Συντάγματος, αλλά δεν μπορούν να δεσμεύουν τα υπόλοιπα δικαστήρια (μέχρι να γίνει σχετική αναθεώρηση του Συντάγματος), ούτε καν αυτό το δικαστήριο που απηύθυνε το ερώτημα, προκειμένου να μην γίνει εκ του πλαγίου καταστράτηγηση του ανωτέρω άρθρου 100 παρ. 1 στοιχ. ε.

Οι δίκες ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων δεν θα αναστέλλονται, μέχρι την έκδοση γνωμοδότησης, παρά μόνο εάν συμφωνήσουν όλοι οι διάδικοι ή πρόκειται να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση από τον ΑΠ ή το ΣτΕ ή το Ελεγκτικό Συνέδριο, για λόγους ευνόητους. Ουσιαστικά πρόκειται για την απόκτηση Συνταγματικού Δικαστηρίου μέσω προσομοίωσης και έμμεσου περιορισμού των νομοθετικών αυθαιρεσιών της εκάστοτε κυβέρνησης.

Σύμφωνα τώρα, με το άρθρο 100 παρ. 2 του Συντάγματος και μέχρι αυτό να αλλάξει με αναθεώρηση, η σύνθεση του ΑΕΔ είναι δεσμευτική. Το δικαστήριο αυτό συγκροτείται από τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, από τέσσερις συμβούλους της Επικρατείας και από τέσσερις αρεοπαγίτες, που ορίζονται ως μέλη με κλήρωση κάθε δύο χρόνια. Στο δικαστήριο αυτό προεδρεύει ο αρχαιότερος από τους Προέδρους του Συμβουλίου της Επικρατείας ή του Αρείου Πάγου. Φυσικά, εφόσον κληθεί να αποφασίσει για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα νόμου, τότε στη σύνθεση θα συμμετέχουν και δύο τακτικοί καθηγητές νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας, οι οποίοι ορίζονται με κλήρωση. Ακριβώς η ίδια σύνθεση θα μπορεί να συγκληθεί ως συμβούλιο πλέον, για να γνωμοδοτήσει επί του ανωτέρω ερωτήματος.

Στο σημείο αυτό, αξία έχει η κατάθεση της πρότασης του κόμματός μας της Ελληνικής Λύσης (για την μελλοντική αναθεώρηση) σε ότι αφορά στη σύνθεση ενός Συνταγματικού Δικαστηρίου, η οποία έχει ως εξής:

Το δικαστήριο αυτό θα συγκροτείται από δέκα πέντε μέλη, πέντε τακτικούς δικαστές των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας, πέντε τακτικούς καθηγητές των νομικών σχολών της χώρας και πέντε δικηγόρους με εικοσαετή τουλάχιστον θητεία εξ όλων των δικηγορικών συλλόγων της χώρας, κατόπιν κληρώσεως όλων αυτών και προεδρεύει ο αρχαιότερος των δικαστών. Μαζί με τα ανωτέρω τακτικά μέλη θα επιλέγονται με τον ίδιο τρόπο και ισάριθμα αναπληρωματικά μέλη. Η διάρκεια της θητείας των μελών του ανωτέρω δικαστηρίου θα είναι τριετής, ανανεούμενη κατά το ένα τρίτο κάθε τριετία ώστε να μην δημιουργηθεί καθεστώς. Κατά τη διάρκεια της θητείας τους, οι τακτικοί δικαστές, μέλη του Συνταγματικού Δικαστηρίου, δεν θα μπορούν να ασκούν τα καθήκοντά τους στα δικαστήρια που υπηρετούν, πρώτον για λόγους αντικειμενικότητας και δεύτερον για λόγους ευχέρειας χρόνου.

Αν η πιλοτική δίκη ενώπιον του ΣτΕ, του ΑΠ και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, γίνεται για να επιλυθεί από τα δικαστήρια αυτά, με απόφασή τους ένα νομικό ζήτημα, το οποίο από τη φύση του παρουσιάζει γενικότερο ενδιαφέρον και αναμένεται ότι θα προκαλέσει

πολυάριθμες δίκες, με σκοπό την κατά το δυνατό ταχύτερη ενοποίηση της νομολογίας, σχετικά με την ερμηνεία του κρίσιμου κανόνα δικαίου, πολύ περισσότερο αφορά ολόκληρο τον ελληνικό λαό η αντισυνταγματικότητα ενός κανόνα δικαίου. Επομένως, η θεσπιζόμενη εδώ πιλοτική προσομοίωση δίκης, μέσω γνωμοδότησης και όχι φυσικά απόφασης, κινείται προς την ίδια κατεύθυνση, με πολλά ευεργετικά για τον λαό, τη δημοκρατία και το πολιτικό σύστημα πλεονεκτήματα.

Πλεονεκτήματα του θεσμού

1. Ταχύτατη επίλυση νομικών ζητημάτων με καθολική απήχηση, που συνήθως θέτουν ζητήματα συνταγματικότητας, χάριν του δημοσίου συμφέροντος.
2. Επιτυγχάνεται σημαντική οικονομία χρόνου για τους διαδίκους και τους δικαστές.
3. Συμβάλει στην ορθολογική οργάνωση και ενοποίηση της δικαιοσύνης.
4. Ισχυροποιεί τη δικαιοσύνη και διασφαλίζει στο μέγιστο την ανεξαρτησία της.
4. Εξασφαλίζεται πολύτιμος χρόνος που σπαταλιέται στις αναιρετικές διαδικασίες.
5. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων, από όλα τα δικαστήρια της χώρας, καθόσον πλέον θα έχουν μια πυξίδα συνταγματικότητας.

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 2023

Οι Προτείνοντες Βουλευτές

Κυριάκος Βελόπουλος

Μαρία Αθανασίου

Σοφία - Χάιδω Ασημακοπούλου

Βασίλειος Βιλιάρδος

Βασίλειος Γραμμένος

Βασίλειος Κοτίδης

Συμεών Κουπέλογλου

Κωνσταντίνος Μπούμπας

Παράσχος Παπαδάκης

Πάυλος Σαράκης

Στυλιανός Φωτόπουλος

Κωνσταντίνος Χήτας

ΠΡΟΤΑΣΗ ΝΟΜΟΥ

Πιλοτική προσομοίωση δίκης προς άρση της αμφισβήτησης για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου

Άρθρο 1

Προσθήκη άρθρου 51α μετά το άρθρο 51 του Ν. 345/1976, το οποίο έχεις ως ακολούθως:

«Άρθρο 51α

1. Οποιοδήποτε δικαστήριο, οιοδήποτε βαθμού, εφόσον, είτε το ίδιο, είτε έπειτα από σχετικό αίτημα ή ισχυρισμό διαδίκου, σε δίκη ενώπιον του, διατηρεί αμφιβολίες για την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα ή την έννοια διατάξεων τυπικού νόμου, έχει το δικαίωμα να απευθύνει ερώτημα προς το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο του άρθρου 100 του Συντάγματος, για να γνωμοδοτήσει σχετικά προς άρση της αμφισβήτησης. Σε αντίθετη περίπτωση, εφόσον έχει διατυπωθεί σχετικό αίτημα από τον διάδικο, πρέπει να αιτιολογήσει εμπεριστατωμένα στην απόφασή του, περί της συνταγματικότητας ή της ακριβούς έννοιας του τυπικού νόμου, για τον οποίο υπήρξαν αντιρρήσεις.

Διεθνής συμφωνία, αναγνωρίζεται ως αντισυνταγματική στο σύνολό της, εφόσον συγκεκριμένη διάταξή της αντιβαίνει σε συνταγματική διάταξη.

2. Οι γνωμοδοτήσεις του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου, δεσμεύουν το ίδιο, όταν κληθεί να δικάσει κατά το άρθρο 100 παρ. 1 στοιχ. ε' του Συντάγματος, αλλά, επιφυλασσομένης της διάταξης αυτής, δεν δεσμεύουν τα υπόλοιπα δικαστήρια, ούτε αυτό που απηύθυνε το ερώτημα.

3. Με πράξη τριμελούς επιτροπής, αποτελούμενης από τον Πρόεδρο του, τον αρχαιότερο εκ των δικαστών και τον αρχαιότερο τακτικό καθηγητή νομικών μαθημάτων των νομικών σχολών των πανεπιστημίων της Χώρας, το σχετικό ερώτημα της πρώτης παραγράφου, εισάγεται στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου με τη σύνθεση της παρ. 2 του άρθρου 100 του Συντάγματος, η οποία συνεδριάζει ως συμβούλιο και γνωμοδοτεί. Η σχετική γνωμοδότηση δημοσιεύεται το αργότερο εντός τριών (3) μηνών από την ημέρα που το σχετικό ερώτημα πρωτοκολληθεί στη Γραμματεία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου.

Η πράξη της Επιτροπής δημοσιεύεται σε δύο ημερήσιες εφημερίδες των Αθηνών και δεν συνεπάγεται την αναστολή της συζήτησης της υπόθεσης ενώπιον του δικαστηρίου που απηύθυνε το ερώτημα, ούτε ενώπιον οποιουδήποτε άλλου δικαστηρίου, παρά μόνο εάν συμφωνούν περί αυτού όλοι οι διάδικοι ή πρόκειται να εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση, από τον Άρειο Πάγο, το Συμβούλιο της Επικρατείας ή το Ελεγκτικό Συνέδριο, εφόσον η κρίση τους εξαρτάται από την εφαρμογή της διάταξης για την οποία έγινε το ερώτημα, οπότε η έκδοση της σχετικής απόφασης αναστέλλεται μέχρι τη δημοσίευση της γνωμοδότησης του προηγούμενου εδαφίου.

4. Η Ολομέλεια του παρόντος δικαστηρίου, συνεδριάζουσα ως συμβούλιο, λαμβάνει υπόψη της τους έγγραφους νομικούς ισχυρισμούς των διαδίκων και τις γραπτά διατυπωμένες σκέψεις του δικαστηρίου που απηύθυνε το ερώτημα, τα οποία αποστέλλονται ως συνημμένα του ερωτήματος, χωρίς να παρίστανται ενώπιόν της οι διάδικοι. Έχει όμως το δικαίωμα να καλέσει τους διαδίκους ενώπιόν της, για περαιτέρω νομικές διασαφήσεις.

5. Μετά την δημοσίευση της γνωμοδότησης, κατά τη διαδικασία των προηγούμενων παραγράφων, η υπόθεση ή οι υποθέσεις των οποίων είχε ανασταλεί η εκδίκαση, σύμφωνα το δεύτερο εδάφιο της ανωτέρω παραγράφου 3, εισάγονται προς περαιτέρω συζήτηση, χωρίς και πάλι να δεσμεύεται το αντίστοιχο δικαστήριο.»

Άρθρο 2 **Έναρξη ισχύος**

Η ισχύς του παρόντος αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της κυβερνήσεως.

Αθήνα, 19 Σεπτεμβρίου 2023

Οι Προτείνοντες Βουλευτές

Κυριάκος Βελόπουλος

Μαρία Αθανασίου

Σοφία - Χάιδω Ασημακοπούλου

Βασίλειος Βιλιάρδος

Βασίλειος Γραμμένος

Βασίλειος Κοτίδης

Συμεών Κουπέλογλου

Κωνσταντίνος Μπούμπας

Παράσχος Παπαδάκης

Πάυλος Σαράκης

Στυλιανός Φωτόπουλος

Κωνσταντίνος Χήτας